

Handläggare: Hans Söderström
Region Ytterstad
Markbyrå
Tel: 508 261 23

RAPPORT 2002-01-03

Angående lokala investeringsprogrammet (LIP) marksanering

Bakgrund

Regeringen beslutade 1998-03-26 att bevilja bidrag ur lokala investeringsprogrammet till Stockholms stad bl a för sanering av förorenad mark. Regeringsbeslutet innebär att fyra områden i staden beviljas bidrag med högst 90 Mkr motsvarande 43 % av totala beloppet som beräknas till 210 Mkr. De fyra områdena är Klara Sjö, Sickla Udde inom Hammarby sjöstad, Gasverkstomten samt kv Lyftkranen.

Bidragen är förenade med ett antal villkor bl a:

- Samråd skall ske med naturvårdsverket och lokala tillsynsmyndigheter.
- Rapporter skall redovisas vid bl a offentliga seminarier.
- Projektet skall föregås av åtgärdsutredning och innehålla moment av teknikdemonstration eller teknikutveckling.
- En samordning av projektet bör ske.

Förorenad jord och sediment är ett miljöproblem som uppmärksammas under den senaste 10-års perioden i Sverige. I Sverige har av ekonomiska och olika tekniska skäl ett fåtal saneringar genomförts. Detta innebär att erfarenheten av praktiskt saneringsarbete är litet i Sverige. Stockholms marksaneringsprojekt har därför innehållit ett betydande inslag av åtgärdsutredningar, miljö- och hälsoriskbedömningar och pilotförsök med syfte att erhålla rätt omfattning, teknik och kvalitet på saneringsarbetet. Ett av syftena med marksaneringsprojektet var också att bidra till utvecklingen av saneringsmetoder genom de erfarenheter som framkommer.

LIP-projektet markföroreningar innebär att fyra områden i staden skall saneras med hänsyn till allmänna och platsspecifika villkor enligt regeringens beslut och inom ramen för beslutad budget. Genom de olika utredningar som genomförts har omfattningen och behovet av åtgärder för att klara de miljömässiga och ekonomiska målen med projekten framkommit.

Det föreligger ett behov av att behandla ca 90 000 ton PAH-förorenade massor fördelat på de olika objekten enligt nedan.

<u>Plats</u>	<u>Mängd</u>	<u>Anm</u>
Sickla Udde	15 000 ton	mellanlagras
Kv Lyftkranen	50 000 ton	ej påbörjat
Klara Sjö	5 000 ton	ej påbörjat
Gasverkstomten	20 000 ton	ej påbörjat

Saneringen av Sickla Udde är huvudsak slutförd enligt den miljö- och kvalitetsplan som styr detta arbete. Den mindre del som utgörs av PAH-förorenade massor kvarligg i avvaktan på tillstånd till slutbehandling.

Olika alternativ har studerats för sanering och efterbehandling av de förorenade massorna inom ramen för projektet. Dessa visar att enda möjligheten att klara uppsatta villkor i regeringsbeslutet, är behandling av förorenade massor på någon eller några av de platser som ingår i LIP-projektet. Det finns helt enkelt inom behandlingskapacitet att omhänderta de massor som skall saneras inom LIP-projektet. Alternativet export till behandlingsanläggning utanför Sverige har avvisats av naturvårdsverket med hänvisning till internationell överenskommelse om att förorenade massor skall behandlas inom det land de uppkommer.

Efter samråd med berörda tillsynsmyndigheter beslutades att pröva möjligheten att etablera behandlingsanläggningar lokalt inom Stockholm stad i första hand i anslutning till de platser som skall saneras. Av processekonomiska skäl och genomförandeskäl var det nödvändigt att tillståndspröva såväl uppgrävning, schaktning som efterbehandling vid kv Lyftkranen och Gasverkstomten.

Efter beslut i gatu- och fastighetsnämnden den 2 maj 2000 i huvudsak enligt gatu- och fastighetskontorets tjänsteutlåtande inlämnades ansökan om tillstånd till sanering och efterbehandling till miljödomstolen den 22 maj 2000.

Projektläget

Arbetet under 2001 har haft en stark fokus på ansökningsförfarandet enligt miljöbalken samt förberedelser för kommande upphandling av saneringsentreprenaderna. De konkreta saneringsåtgärder som genomförts utfördes under år 1999 och 2000 och har redovisats i tidigare årsrapporter. Dessa åtgärder kunde utföras efter anmälningsförfarande till miljöförvaltningen och avser Klara Sjö, Sickla Udde och de tekniska försök som utförts på jordmassor och sediment inom ramen för projektet.

Det kan konstateras att prövningsförfarandet har blivit betydligt mer omfattande än vad som kunde förutses när projektet påbörjades. De kostnader som hittills uppkommit (ca 10 Mkr) hänförs till konsulttjänster för provning och upphandling.

Tillståndsfrågan

Den 20-22 februari 2001 genomförde miljödomstolen, förhandling i ansökningsärendet inklusive syn på de aktuella platserna, det vill säga fd kv Lyftkvarnen och Gasverkstomten. Tillståndsansökan för muddringsarbetena vid Klara Sjö hanteras av processtekniska skäl i särskild ordning.

Under förhandlingarna åtog sig kontoret att utföra kompletteringar vad gäller bullerfrågor och en förfinad spridningsberäkning för luftföroreningar. I sammanhanget kan nämnas att den nya spridningsberäkningen som utfördes av luftvårdsförbundet i Stockholm och Uppsala län, redovisade ytterligare lägre halter i omgivningen jämfört med den tidigare utredningen som utfördes av VBB-Viak.

Sammanfattningsvis kan konstateras att samtliga myndigheter tillstyrkte de föreslagna saneringsåtgärderna, men att enskilda och vissa organisationer med anknytning till nationalstadsparken avstyrkte åtgärderna på Gasverkstomten.

I juni 2001 meddelade miljödomstolen förslag till dom i ärendet och överlämnade ärendet till regeringen för tillåtlighetsprövning enligt 17:e Kap. MB.

I förslaget till dom ges Stockholm stad genom dess gatu- och fastighetsnämnd tillstånd att genomföra samtliga saneringsåtgärder i enlighet med ansökan. Miljödomstolen har vidare förslagit ett stort antal villkor som reglerar det närmare genomförandet av saneringsarbetet samt delegerat till tillsynsmyndigheten att närmare föreskriva villkor beträffande olika praktiska hanteringsfrågor, inklusive kontrollprogram.

Det bör framhållas att miljödomstolen konstaterar att de föreslagna verksamheterna uppfyller miljöbalkens samtliga tillåtighetsregler, att miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller miljöbalkens krav såväl beträffande förfarande som dokumentation. Beträffande nationalstadsparken finner miljödomstolen att det inte rör sig om ett fysiskt intrång som skulle vara otillåtet enligt 4 kap. 7§ miljöbalken och miljönyttan väger tyngre än den temporära störningen som uppkommer.

Inför regeringens tillåtlighetsprövning skickade regeringen ärendet på remiss till berörda i november 2001. Under senhösten har kontorets arbete inriktats på att utforma de till tillsynsmyndigheten delegerade villkorspunkterna samt ett kontrollprogram för de olika saneringsåtgärderna. Det har därvid framkommit ett eget behov att utföra kontroll av luftföroreningsförhållandena i omgivningarna till de båda områdena kv Lyftkranen och Gasverkstomten. Detta för att kontoret skall ha underlag för bedömning av omgivningspåverkan och att entreprenören håller sig inom avtalade villkor. Det är också angeläget att ha objektiva fakta för att informera boende i området. Mätningar har också varit ett önskemål från boende m fl med anknytning till Gasverkstomten, vilket nu planeras att tillgodoses.

Upphandling

Upphandling av sanering av förorenad mark i den omfattning som är aktuell i LIP-projektet har inte genomförts tidigare i landet. LOU (Lagen om Offentlig Upphandling) är ett omfattande regelverk som ställer stora krav på tekniskt underlag, dokumentation, tydlighet och kriterier för utvärdering. Det har varit komplicerat att både beakta miljöbalkens krav på förfarande och den tidsåtgång som följer av detta och LOU:s krav på att alla frågor skall vara lösta före upphandlingen. Marksanering kännetecknas av att det verkliga behovet av saneringsinsatser klarläggs efterhand som saneringen fortskrider i dialog med tillsynsmyndigheten och med tolkning av tillståndet. Därtill är all upphandling skyddad av starka sekretessregler. Upphandlingen genomförs av gatu- och fastighetskontoret med stöd av en konsultgrupp från Golder Associated, JoW och Scand-Pro.

Med hänsyn till att en omfattande arbete har lagts ner på att lösa gränsdragningen mellan de två lagkomplexen vill vi redovisa hur denna upphandling kommer att genomföras i Årsrapporten. Redovisningen blir på grund av att upphandlingen pågår och sekretessreglerna gäller, enbart översiktlig och principiell.

Arbetet med att utarbeta ett förfrågningsunderlag för saneringsarbetena inleddes under våren 2001. Det beslutades att upphandlingen skall genomföras som en förhandlad upphandling, föregången av ett prekvalificeringsförfarande. Upphandlingsmetoden valdes för att dels få tillgång till ett stort antal intressenter, men även ha möjlighet att få tillgång till den nyaste tekniken inom efterbehandlingsområdet. Det var också nödvändigt att ha en beredskap för förändringar av villkoren från myndigheter eftersom dessa ännu inte är helt klara.

För att ha möjlighet till effektiv budgetstyrning delades projektet in i fyra olika delentreprenader enligt nedan:

- Sanerings- och schaktningsarbeten på kv Lyftkranen
- Sanerings- och schaktningsarbeten på Gasverkstomten
- Muddringsarbeten vid Klara Sjö och kv Lyftkranen
- Termisk behandling vid kv Lyftkranen och Gasverkstomten

Prekvalificeringshandlingarna annonserades i de vanliga officiella upphandlingsdokumenten inom EU och Sverige under mars och även i facktidskrifter samt genom direkta utskick till kända företag inom branschen. Ett stort antal intresseanmälningar inkom varav mer än 50 % var från utländska aktörer. Utvärderingen genomfördes under maj och i början av juli skickades det kompletta förfrågningsunderlaget ut till de åtta anbudsgivare som bäst uppfyllde de utvärderingskriterier som angivits i prekvalificeringsdokumentet.

Prekvalificeringen innebar att företagens förmåga att tekniskt, finansiellt, organisatoriskt och med hänsyn till referenser klara de olika uppdragen bedömdes av utvärderingsgruppen. Förfrågningsunderlaget är synnerligen omfattande och innehåller, förutom de obligatoriska uppgifterna enligt LOU, även en teknisk specificering som närmast motsvarar en detaljprojektering av de olika saneringsinsatserna som skall upphandlas. Detaljprojekteringen har varit nödvändig att utföra för att, dels inarbeta de av miljödomstolen föreslagna villkoren inklusive tillsynsmyndighetens synpunkter, dels de av staden föreslagna särskilda miljökraven gällande transporter, saneringsresultat samt ekonomiskt resultat. Inte minst för att styra projektet mot tillgänglig budget och för att genomföra en objektiv utvärdering har en detaljprojektering varit nödvändig.

I förfrågningsunderlaget krävs att samtliga anbudsgivare skall lämna ett sk huvudanbud som omfattar fullständig sanering av samtliga områden enligt detaljprojekteringen som är utförd. Detta innebär termisk behandlingsanläggning vid både kv Lyftkranen och Gasverkstomten samt ett stort antal mängdbeskrivna saneringsinsatser inom ramen för de fyra olika entreprenaderna.

Alternativa anbud som innebär ett mer kostnadseffektivt sätt att uppnå samma saneringsresultat kan dock accepteras. Detta för att kunna utvärdera bättre lösningar från företag med lång erfarenhet av marksanering.

Utvärderingen av anbuderna sker efter vissa utvärderingskriterier där priset utgör 50 %, teknisk förmåga 30 % och metodutveckling och miljöanpassning utgör 20 %. Det skall understrykas att de miljövillkor som är fastställda, kommer att utgöra kvalificerade krav, som måste klaras för att bli godkänd som anbudsgivare.

Avsikten är att samordna upphandlingsprocessen med den miljörättsliga processen så att upphandlingen i huvudsak är slutförd när regeringen lämnar sitt beslut i tillåtlighetsfrågan. Detta förväntas ske under april, en tidpunkt då upphandlingen beräknas kunna slutföras och avtal träffas med det de företag som lämnat de fördelaktigaste anbuderna.

